

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРӨӨС ЦАЦРАГ ИДЭВХТ АШИГТ
МАЛТМАЛ БОЛОН ЦӨМИЙН ЭНЕРГИЙН
ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГО

Нэг.Нийтлэг

үндэслэл

1.1.Монгол Улсын төрөөс цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энергийн талаар баримтлах бодлого (цаашид "бодлого" гэх)-ын зорилт нь цацраг идэвхт ашигт малтмалын нөөц баялгаа гүнзгийрүүлэн судлах, түүнийг энхийн зорилгоор олборлогч, боловсруулагч, экспортлогч тэргүүлэгч орны нэг болох, улмаар цөмийн энергийг эдийн засаг, нийгмийн салбарт өргөн хүрээнд ашиглах, хүний эрүүл мэндэд аюулгүй, экологийн хувьд цэвэр, байгаль орчинд ээлтэй технологиор цөмийн эрчим хүч үйлдвэрлэхэд оршино.

1.2.Цөмийн энергийн салбар нь оюуны багтаамж ихтэй, өндөр технологи бүхий, сүүлийн үед дэлхий дахинаа эрчимтэй хөгжиж байгаа чиглэл бөгөөд цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн эрчим хүч ашиглах нь Монгол Улсын тогтвортой хөгжил, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, ард түмний аж байдлыг дээшлүүлэх, өртөг багатай цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэх зорилтод хүрэх чухал хүчин зүйл болно.

1.3.Энэхүү бодлого нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн эрчим хүчийг энхийн зорилгоор ашиглах, цацраг идэвхт ашигт малтмалын нөөцийг өсгөх, олборлолт, боловсруулалтыг нэмэгдүүлэх стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны чиглэл, хөтөлбөрийн үндэс болох бөгөөд "Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого"-ын бүрэлдэхүүн хэсэг болж хэрэгжинэ.

1.4.Бодлогыг хэрэгжүүлэхдээ улс орныхоо стратегийн ач холбогдлыг нэмэгдүүлэх, нөлөө бүхий улсуудын стратегийн сонирхлыг Монголд буй болгох бодлого баримтална.

Хоёр.Бодлогыг хэрэгжүүлэх үндсэн зарчим

2.1.Бодлогыг хэрэгжүүлэхэд дараахь үндсэн зарчмыг баримтална:

2.1.1.цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах үйл ажиллагаа нь Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдалд харшлахгүй байх;

2.1.2.цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах үйл ажиллагаа нь Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн байх;

2.1.3.цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах үйл ажиллагааг олон улсын гэрээ, конвенцид заасны дагуу зөвхөн энхийн зорилгоор явуулах;

2.1.4.цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах үйл ажиллагаанд олон улсын болон үндэсний стандартыг чанд мөрдөх;

2.1.5.цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах үйл ажиллагаанд хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд аюулгүй техник, технологи хэрэглэх.

Гурав.Цацраг идэвхт ашигт малтмалын судалгаа, олборлолт, боловсруулалт, тээвэрлэлт

3.1.Судалгаа, эрэл, хайгуул:

3.1.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт цацраг идэвхт ашигт малтмалын судалгаа, эрэл, хайгуулын ажлыг Засгийн газрын хяналт, зохицуулалтын дагуу гүйцэтгэнэ.

3.1.2.цацраг идэвхт ашигт малтмалын бүсчилсэн болон сэдэвчилсэн судалгааны ажлыг улсын төсвийн хөрөнгөөр, эрэл, хайгуулын ажлыг улсын төсвийн болон хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт, бусад эх үүсвэрээс санхүүжүүлэх бөгөөд тэдгээрийн мэдээллийг Монгол Улсын Үндэсний геологийн мэдээллийн санд бүртгэнэ.

3.1.3.цацраг идэвхт ашигт малтмалын судалгаа, эрэл, хайгуулын ажиллагаанд дотоод, гадаадын төрийн өмчийн оролцоотой болон хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу оролцуулна.

3.1.4.цацраг идэвхт ашигт малтмал нь Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдал, эдийн засагт онцгой ач холбогдолтойг харгалзан цацраг идэвхт ашигт малтмалын ордыг хэмжээнээс нь үл хамааран стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулна.

3.1.5.цацраг идэвхт ашигт малтмалын судалгаа, эрэл, хайгуул болон цөмийн судалгаа, цөмийн болон цацрагийн хяналтын мэргэжилтэн бэлтгэх, давтан мэргэшүүлэх, техник технологи, лабораторийн тоног төхөөрөмжийг шинэчлэн сайжруулах, хяналтын техникийн чадавхийг бэхжүүлэх чиглэлээр орчин үеийн тэргүүний техник технологи бүхий улс оронтой хамтран ажиллана.

3.2.Олборлолт, боловсруулалт, баяжуулалт, тээвэрлэлт:

3.2.1.цацраг идэвхт ашигт малтмалын хүдрийг олборлох, боловсруулах, баяжуулах, цаашид цөмийн түлшний үйлдвэр байгуулах бодлогыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

3.2.2.нөөц нь тогтоогдсон цацраг идэвхт ашигт малтмалын ордыг ашиглахад төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын адилаар тогтооно.

3.2.3.цацраг идэвхт ашигт малтмалын ордыг дагалдагч ашигт малтмалын хамт цогц байдлаар бүрэн ашиглах бодлого баримтална.

3.2.4.цацраг идэвхт агуулга өндөртэй нүүрс, нүүрсний үнс, фосфорит болон бусад ашигт малтмалаас дэвшилтэт техник технологи хэрэглэн цацраг идэвхт элементийг ялгаж ашиглана.

3.2.5.цацраг идэвхт ашигт малтмалыг хүдэр хэлбэрээр экспортлохгүй байх бодлого баримтална.

3.2.6.цацраг идэвхт ашигт малтмалаас гаргаж авсан бүтээгдэхүүнийг Монгол Улсын болон олон улсын гэрээнд нийцүүлэн гагцхүү энхийн зориулалтаар экспортлоно.

3.2.7.цацраг идэвхт ашигт малтмалыг олборлох, боловсруулах, ашиглах, хадгалах, хаягдлыг аюулгүй болгох, тээвэрлэхтэй холбогдсон үйл ажиллагааг олон улсын жишигт нийцсэн мэргэжлийн хяналтан дор явуулна.

3.3.Ашиглах нөхцөл:

3.3.1.цацраг идэвхт ашигт малтмалын ордыг ашиглах үйл ажиллагаанд энэхүү бодлогын 3.3.2-т заасан хөрөнгө оруулагчдыг татан оролцуулсан дотоод, гадаадын төрийн өмчийн болон хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжтэй Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдалд нийцсэн урт хугацааны гэрээ байгуулан, хамтран ажиллах бодлого баримтална.

3.3.2. стратегийн хөрөнгө оруулагч нь дараахь нөхцөл, шаардлагыг хангасан байвал зохино:

3.3.2.1. ерөнхий нөхцөл:

а/энэхүү бодлогын 1.4-г заасан нөлөө бүхий улстай харьцах тухай бодлого зарчимд нийцсэн;

б/Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт олборлосон цацраг идэвхт ашигт малтмалыг энхийн зорилгоор, дэлхийн зах зээлийн үнэд хүргэж борлуулах чадвартай, санхүүгийн хувьд бүрэн бие даасан;

в/цацраг идэвхт ашигт малтмалын хайгуул, олборлолт, нөхөн сэргээлтийг хийх санхүүгийн чадавхтай;

г/цацраг идэвхт ашигт малтмалын боловсруулалт, борлуулалтаар дэлхийн зах зээлд тогтвортой, тэргүүлэх байр суурь эзэлсэн;

д/үйл ажиллагаа нь ил тод, нээлттэй.

3.3.2.2. техник технологийн хувьд:

а/цацраг идэвхт ашигт малтмал олборлох, боловсруулах олон жилийн туршлагатай;

б/цацраг идэвхт ашигт малтмалын ордын нөөцийг бүрэн ашиглах тэргүүний технологитой;

в/цөмийн технологи нэвтрүүлэх чадвартай;

г/цацраг идэвхт ашигт малтмалыг боловсруулахдаа эдийн засгийн илүү үр ашигтай, экологийн хувьд цэвэр, байгаль орчинд ээлтэй дэвшилтэт технологи ашигладаг.

3.3.2.3. байгаль орчин, аюулгүй ажиллагааны хувьд:

а/хариуцлагатай уул уурхайг хөтлөн явуулдаг, энэ талаар туршлага хуримтлуулсан;

б/уул уурхайн үйлдвэрлэлийн хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны олон улсын стандарт, шаардлагыг хангаж ажилладаг;

в/цацраг идэвхт ашигт малтмалыг боловсруулах, ашиглахдаа хүний эрүүл мэндэд аюулгүй, байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагааг явуулж, техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийг чанартай хийдэг.

3.3.2.4. нийгмийн асуудлаар:

а/бүс нутгийн хөгжил, эрүүл мэнд, боловсрол зэрэг нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд санаачлагатай оролцдог;

б/ажиллагсдын сургалт, дадлагын асуудлыг шийдэж ирсэн туршлагатай;

в/компанийн засаглал болон нийгмийн хариуцлага, ёс зүйн талаархи дэлхий нийтэд хүлээн зөвшөөрсөн стандартыг хэвшүүлсэн.

Дөрөв. Цөмийн энергийг энхийн зорилгоор ашиглах үйл ажиллагаа

4.1. Монгол Улсын эрчим хүчний хангамж, баланс, экспортлох боломжтой уялдуулан цөмийн эрчим хүчний гүйцэтгэх үүрэг оролцоог тооцоолж, цөмийн эрчим хүчний эх үүсвэрийг ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулан барьж байгуулах ажлыг ойрын 10 жилийн дотор эхлүүлэх чиглэлийг баримтална.

4.2.Цөмийн эрчим хүч ашиглахад шаардлагатай дэд бүтцийг тухайн төсөлд багтаах буюу бусад эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх арга хэмжээ авч, Монгол Улсын дэд бүтцийн нэгдсэн хөтөлбөрүүдтэй уялдуулна.

4.3.Цөмийн энерги ашиглах, цөмийн технологи нэвтрүүлэх явцад олсон ололт амжилтыг эрчим хүч, аж үйлдвэр, геологи, уул уурхай, хүнс, хөдөө аж ахуй, эрүүл мэнд, судалгаа, эрдэм шинжилгээ болон бусад салбарт нэвтрүүлэх арга хэмжээг тууштай дэмжиж, үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

4.4.Цөмийн эрчим хүчийг энхийн зорилгоор ашиглахад шаардлагатай цөмийн түлшийг импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх, өөрийн нутаг дэвсгэрт хадгалах нөхцөлөөр хангана.

4.5.Гадаад орнуудын туршлага судлах замаар цөмийн болон цацраг идэвхт хаягдлын хадгалалт, булшлалт, боловсруулалт зэрэг нарийн хяналт, өндөр технологи шаардсан үйл ажиллагааг өөрийн оронд хэрэгжүүлэх чиглэл баримтална.

4.6.Цөмийн энергийн талаар баримтлах бодлого олон нийт болон хөрш орнуудад нээлттэй байна.

Тав.Цөмийн болон цацрагийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа

5.1.Цөмийн болон цацрагийн аюулгүй байдалд хяналт тавих үндэсний дэд бүтэц, хяналтын тогтолцоог олон улсын стандартын шаардлагад нийцүүлэх арга хэмжээ авна.

5.2.Цөмийн материал, цацрагийн үүсгүүрийг хадгалах, цөмийн хаягдлыг боловсруулах байгууламжийн хамгаалалтыг боловсронгуй болгох, тээвэрлэлтийн үеийн аюулгүй байдлыг хангах, цөмийн байгууламж, үйлдвэрийг барьж байгуулахад хамгаалалтын тогтолцоог урьдчилан тооцоолох үйл ажиллагааг олон улсын стандартад нийцүүлнэ.

5.3.Цацрагийн үүсгүүр, цацраг идэвхт изотоп, цөмийн болон цацраг идэвхт хаягдлын биет хамгаалалтын найдвартай байдлыг хангана.

5.4.Цөмийн болон цацрагийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой Монгол Улсын олон улсын гэрээний хэрэгжилтийг хангаж, мэдээллийн нэгдсэн сан, бүртгэлийн тогтолцоог бий болгож, олон улсын холбогдох байгууллагад шаардлагатай мэдээллийг хугацаанд нь мэдээлнэ.

5.5.Цөмийн болон цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой үйл ажиллагаа явуулах салбарт чанарын хяналтын хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

5.6.Цөмийн болон цацрагийн болзошгүй ослын бэлэн байдал, ослын үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үндэсний хөтөлбөрийг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсруулж мөрдүүлнэ.

Зургаа. Эрдэм шинжилгээ, сургалт судалгаа, хүний нөөц

6.1.Цөмийн энерги, цацраг идэвхт ашигт малтмалын судалгаа, шинжилгээ, технологи боловсруулалт, практик хэрэгцээг хангахад чиглэсэн эрдэм шинжилгээ, судалгааны тэргүүлэх чиглэлийг тогтоож хэрэгжүүлнэ.

6.2.Цацраг идэвхт ашигт малтмал, цөмийн судалгаа, технологийн чиглэлээр эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургууль, бизнесийн салбарын үйл ажиллагааны нэгдмэл байдлыг хангана.

6.3.Цацраг идэвхт ашигт малтмалын эрэл, хайгуул, олборлолт, боловсруулалт, цөмийн эрчим хүчний эх үүсвэр, өндөр технологийн судалгаа явуулах, мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэх, мэргэжилтнийг дадлагажуулан сургах үйл ажиллагааг хариуцах Цөмийн судалгаа, технологийн үндэсний хүрээлэнг байгуулж ажиллуулна.

6.4.Цөмийн судалгаа, технологийн үндэсний хүрээлэн нь цацраг идэвхт ашигт малтмал, цөмийн физикийн салбарт шинжлэх ухаан, технологийн сангийн санхүүжилтээр хийх суурь, хавсарга

судалгаа, боловсруулалтын үйл ажиллагааг бусад эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуультай хамтран эрхлэн явуулна.

6.5.Цөмийн физикийн суурь болон хавсарга судалгаа явуулах, өндөр технологи боловсруулах, мэргэжилтэн бэлтгэх зорилгоор цөмийн судалгааны реактортой болох асуудлыг судалж шийдвэрлэнэ.

6.6.Цацраг идэвхт ашигт малтмал, цөмийн энерги, өндөр технологийн чиглэлээр үндэсний мэргэжилтнийг тусгай хөтөлбөрийн дагуу бусад оронд бэлтгэнэ.

6.7.Цацраг идэвхт ашигт малтмал, цөмийн энергийн салбар дахь олон улсын болон гадаадын байгууллага, төсөл хөтөлбөрт хамрагдах үндэсний эрдэмтэн, мэргэжилтний оролцоог нэмэгдүүлнэ.

Долоо.Эрх зүйн орчин

7.1.Цөмийн энергийг энхийн зорилгоор ашиглахтай холбогдсон техник, технологи, аюулгүй байдал, хамгаалалт, баталгаа, хариуцлага, эрх, үүрэг болон цацраг идэвхт ашигт малтмал эрэх, хайх, ашиглах үйл ажиллагааг зохицуулсан эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсруулж мөрдүүлнэ.

7.2.Монгол Улсад цацраг идэвхт ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт, цөмийн эрчим хүч ашиглах үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрлийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

7.3.Монгол Улсад цацраг идэвхт ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт, цөмийн энерги ашиглах явцад учирч болох эрсдэл, түүнийг даван туулах үйл ажиллагааны эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.

7.4.Цөмийн болон цацрагийн аюулгүй байдалтай холбогдсон олон улсын гэрээ, конвенци, хэлэлцээр, протоколын биелэлтийг хангах, шаардлагатай гэрээ, конвенцид нэгдэн орох асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Найм.Салбарын удирдлага, зохион байгуулалт, хамтын ажиллагаа

8.1.Цацраг идэвхт ашигт малтмал болон цөмийн энерги ашиглах талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх, зохицуулах, хяналт тавих, бизнесийн үйл ажиллагааг эрхлэх удирдлага, зохион байгуулалт нь харилцан уялдаатай, бие даасан бүтэцтэй байна.

8.2.Монгол Улсад цөмийн энерги болон цацраг идэвхт ашигт малтмал ашиглах, цөмийн шинжлэх ухааныг хөгжүүлэх, цөмийн технологи нэвтрүүлэх, хүний нөөцийг бэлтгэх, бүрдүүлэх, цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах үүргийг Цөмийн энергийн комисс хэрэгжүүлнэ.

[/Энэ заалтыг 2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн 35 дугаар тогтоолоор өөрчлөн найруулсан/](#)

8.3.Цөмийн энерги, цацраг идэвхт ашигт малтмалын ордыг ашиглах, уурхайн орчныг нөхөн сэргээх болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийх, хяналт, судалгаа, сургалтын талаар бусад орон, олон улсын холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллана.

8.4.Цөмийн болон цацрагийн аюулгүй байдлыг хангах талаар төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлнэ.

8.5.Цөмийн энергийн ач холбогдлыг олон нийтэд сурталчлах ажлыг оновчтой, хүртээмжтэй хэлбэрээр зохион байгуулна.